SITUAŢIA EVREILOR DIN ROMÂNIA VERSUS SITUAŢIA EVREILOR DIN BUCOVINA LA ANUL DE REFERINŢĂ 1875

OTILIA HRIHORCIUC

Keywords: Romania, Bukovina, jews, status differences, The Romanian-Austro-Hungaric convention

The situation of the Jews in Romania versus the situation of the Jews in Bukovina in the reference year1875

(*Abstract*)*

The status of the jews in Europe in the second part of the XIX-th century is long discussed. During this period, in the Romanian territories the number of jeus is high, yet their different status, determined by the differences of administration of each province , Bukovina, Romanian territory, in 1774 enters under Austrian control, while Moldova and Tara Romaneasca remain independent but under the protection of European states. The promoted policy concerning strangers has been different in the reminded territories. Therefore in Bukovina the Austrian rule even if it fights with a large number of jews on its territory, decides to give at the mid XIX century citizenship and all the rights that follow it. Nevertheless in Romania there are still fights on the field of theory or even sometimes in practice to protect the Romanian economy and to defend the national specific, trying to limitate the intrusion of Jews in different sectors of activity belonging to the Romanians. An important moment to observe the differences that exist between the Romanian territories is the Romanian -Austro-Hungaric convention from 22 June 1875. The convention is based on the principle of reciprocity of the citizens of the two signatory states and contains a series of measures that would help the development of the import and export economy of the two states. In the treaty, even if Jews are not discussed yet, some articles leave place for interpretation, therefore can be foreseen a series of advantages for these strangers living in the Romanian territory under Austrian protectorate. The convention even if criticized by the liberals in the opposition, it proves to have considerable effects for the economies of the two states and for their citizens. The Jews from Bukovina who remark themselves in almost all the fields and who have the monopole over some branches of industry and commerce prosper as a result of this international contract. Most of them win as a result of the export towards Romania even if they

* Traducere: Ana-Gabriela Drahta.

Analele Bucovinei, **XVIII**, *1* (36), p. – , Bucureşti, 2011

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

do their activities during the economic crisis years. On the other hand, in the Romanian territory , the jews excluded from the possibility of obtaining the citizenship, according to art. 7 of the 1866 Constitution, even if they had had some advantages as a result of the treaty they keep the same characteristics and the same perimeter of activity. The articles of the convention start active discussions that point out all the possible dangers of it being applied. Because mainly the convention doesn't bring benefits for the Romanian economy, it is not going to be resigned, event that gives birth to the customs war that will take place between 1886-1891, that will mean a new step for the jews in Bukovina, the emigration to the United States. The example of the jews in Bukovina is followed by those in Romania , but with a delay of some years, because they will have to pass some stages alongside with the other inhabitants of Romania.

Provinciile româneşti, deşi unitare prin trăsături şi origine, au evoluat diferit în istorie datorită ingerinţelor puterilor străine. În anul 1875 România se afla pe drumul spre independenţă, încercând obţinerea acesteia prin toate mijloacele posibile şi luptând împotriva intervenţiile exterioare. În acelaşi an, Bucovina se afla de mai bine de un sfert de secol în postura de Ducat autonom, cu o Dieta proprie în care erau reprezentanţi pentru fiecare segment de populaţie.

22 iunie 1875 reprezintă pentru România o dată cu o puternică semnificaţie politică, dar şi economică. Este data când România şi Austro-Ungaria au semnat o Convenţie comercială, care a intrat în vigoare în anul 1876, cu o durată de 10 ani şi care a avut puternice efecte în plan intern, dar şi extern. Convenţia a fost percepută ca un act de independenţă economică, o eliberare de monopolul comerţului turcesc, un mare act al guvernării liberale sau chiar o nouă interpretare a chestiunii evreieşti. Totodată, Convenţia a determinat schimbări majore în economia României, dar şi-a făcut simţită prezenţa şi în cadrul manifestărilor economice a comercianţilor şi negustorilor din Bucovina, teritoriu anexat Austro-Ungariei.

Principiile care stau la baza Convenţiei comerciale româno-austro-ungare au fost: reciprocitate şi egalitate între cele două părţi contractante, pentru România clauza naţiunii celei mai favorizate, libertatea intrării cerealelor noastre pe piaţa austro-ungară fără nici o plată de taxă vamală.

În articolul 1 din Convenţie este menţionată libertatea comerţului şi navigaţiei pentru supuşii celor două state pe teritoriul părţilor contractante, fără ca aceştia să fie obligaţi la plata unor taxe şi impozite mai mari decât cele percepute de la naţionali. Tot aici este specificat şi faptul că rămân în vigoare toate legile şi ordonanţele pe care le au statele referitoare la străini. Pentru România acest articol se referă la imposibilitatea străinilor de a deţine proprietăţi rurale. Prin Convenţie nu erau stabilite prohibiţii, exceptându-se comerţul cu sare, tutun, arme, praf de puşcă şi muniţii de război, iar mărfurile provenind din cele două ţări erau reciproc

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

scutite de orice drept de tranzit[1]. Convenţia cuprindea 32 de articole, trei tarife, un act adiţional şi un protocol final. Primele patru articole din convenţie şi primele trei din protocolul final cuprind prevederi referitoare la statutul supuşilor celor două ţări contractante. Articolele 5–23 cuprind prevederi referitoare la import, export, comerţ de tranzit şi de mărfuri. Articolele 24, 25 din Convenţie şi articolul 24 din Protocolul final cuprind măsuri de protejare a mărcilor şi mostrelor. Articolele 26–29 din Convenţie şi 26 din Protocolul final sunt rezervate navigaţiei.

Fiind expresia politicii de liber schimb, Convenţia prevedea că România putea să-şi plaseze în Austro-Ungaria produsele agricole, iar aceasta din urma, pe bază de reciprocitate, beneficia de scutiri şi reduceri mari de taxe vamale pentru produsele industriale (maşini, fier, cărbune), pe care le plasa pe piaţa românească. Se acorda liberă intrare în România şi produselor austriece, ca petrolul brut şi rafinat, făina, lemnele de construcţie, pielea brută. Importul de cereale româneşti a fost scutit de percepere de taxe vamale la intrarea în Austro-Ungaria; s-au precizat scutiri de taxe pentru produse, cum ar fi: sare, tutun, făinuri, băuturi, petrol, produse manufacturiere, când acestea urmau să fie exportate de România. Existau totuşi şi produse cărora li s-au majorat drepturile de intrare. Băuturile, săpunul, hârtia, ceara şi spirtoasele, zahărul rafinat şi brut, pieile tăbăcite făceau parte din această ultimă categorie.

Unii oameni politici din România au atras atenţia asupra pericolului ce-l reprezenta Convenţia pentru economia românească, mai ales prin prevederile referitoare la străini şi la comerţul liber. Însă urmările s-au văzut în anii următori.

Atât pe teritoriul Austro-Ungariei, deci şi în Bucovina, cât şi în România, în special în Moldova, numărul evreilor era foarte mare. Statutul economic, politic, social al evreilor din cele două teritorii amintite era diferit.

Din anul 1774, teritoriul din nordul Moldovei, cuprinzând oraşelor Rădăuţi, Suceava, Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Siret şi Vicovu de Sus, precum şi Cernăuţi, Zastavna, Văşcăuţi pe Ceremuş, Vijniţa, Sadagura şi Storojineţ intră sub stăpânirea Imperiului Austriac. Bucovina va fi integrată, de-a lungul anilor, în administraţia austriacă. Transformările pe care le va suferi Imperiul Austriac vor fi resimţite şi în Bucovina. Dacă în anul 1774, când Bucovina a fost anexată Austriei, populaţia de aici era puţin numeroasă, în perioada imediat următoare s-au produs colonizări masive de populaţie străină, care au dus la deznaţionalizarea teritoriului prin facilitarea marii imigrări de populaţie

[1] *Relaţiile internaţionale ale României în documente (1386–1900*), Bucureşti, Editura Politică, 1971, p. 377.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

ucraineană, germană, ruteană, slovacă. De asemenea, evreii au găsit în acest teritoriu un leagăn bun pentru a-şi desfăşura viaţa şi activităţile lor economice.

Cauzele care au dus la creşterea numărului evreilor din Bucovina au fost: atmosfera unei comunităţi multietnice tolerante şi permisive, legislaţia care nu a îngrădit tendinţele economice ale evreilor, existenţa unor legi cu caracter restrictiv în ţările sau zonele învecinate, care au dus la o migraţie determinată.

A doua parte a secolului al XIX-lea a reprezentat pentru evreii din Bucovina o perioadă de prosperitate şi linişte, în comparaţie cu existenţa lor în alte teritorii. Legislaţia din Galiţia a determinat o presiune demografică a evreilor spre teritoriul Bucovinei, spre Transilvania şi Moldova. Dacă în 1851 în Galiţia procentul de populaţie evreiască a fost de 6,87, în comparaţie cu Bucovina, unde s-a înregistrat o pondere de 3,12% din totalul populaţiei, în perioada următoare proporţia creşte şi se schimbă simţitor, ajungând în 1910 ca în Bucovina să existe un procent de 13,2 evrei, în comparaţie cu Galiţia, cu 11,1[2]. Deja în 1857 numărul evreilor din Bucovina era de 29 187 de locuitori din populaţia totală de 456 920, reprezentând 6,38%.

Ca în majoritatea ţărilor şi în Austria au existat o serie de măsuri restrictive adresate evreilor. Până la emanciparea totală a acestora în anul 1867, au existat o serie de legi care le impuneau taxe şi impozite mai mari în comparaţie cu alte fracţiuni ale populaţie, taxă de toleranţă sau taxe pe diferite activităţi independente. De asemenea copiii evreilor nu beneficiau de educaţie în şcoală.

Procesul de emancipare a evreilor a început în anul 1848, când în majoritatea ţărilor din Europa s-au înregistrat legi şi proiecte de legi ce vizau ameliorarea sau îmbunătăţirea situaţiei politice, civile, economice a diferitelor categorii de populaţie. Din anul 1848 au existat o serie de legi cu caracter favorizant pentru evreii din Imperiul Austriac şi deci şi pentru evreii din Bucovina. Astfel, la 1849 au fost eliminate toate impozitele suplimentare pentru evrei; în 1861 se ridicau toate restricţiile ce vizau imposibilitatea evreilor de a cumpăra pământ.

Austria a fost una dintre primele ţări care a acordat un statut favorabil evreilor din interiorul graniţelor sale şi care, mai apoi, a luptat pentru emanciparea evreilor şi în alte ţări din Europa. Odată cu trecerea la Imperiu Austro-Ungar, în 1867 s-a acordat autonomie pentru comunităţile evreieşti şi chiar statutul de cetăţeni. Evreii puteau exercita toate drepturile politice şi civile conform calităţii de cetăţean al Imperiului. Articolul 6 din legea noului Imperiul Austro-Ungar a declarat: „orice cetăţean al statului poate avea reşedinţa în orice parte a statului şi poate achiziţiona bunuri imobile de orice fel, precum şi să ia parte la orice profesie

[2] Constantin Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece. 1774–1918*, Chişinău, Editura Civitas, 2003, p. 157.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

conform legii". În acelaşi an, un număr mare de evrei au căpătat şi dreptul de liberă circulaţie.

Evreii au jucat un rol important atât în viaţa economică a provinciei, cât şi în cea politică. Astfel, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la scurt timp după acordarea cetăţeniei şi tuturor drepturilor care derivă din ea, evreii, care erau negustori, mici industriaşi, meseriaşi, au devenit mari proprietari de pământ, posesori ai celor mai mari hoteluri, avocaţi, bancheri, directori de instituţii de credit, medici sau chiar au deţinut funcţii administrative sau politice importante. În 1875 ei au figurat în rândul marilor proprietari de pământ care au putut să aleagă reprezentanţi în Dieta de la Viena, figurând şi cu reprezentanţi în Dieta ducatului Bucovina, care se întruneşte pentru prima dată la 6 aprilie 1861.

Situaţia nou creată a generat şi un plus de drepturi politice, astfel ei vor participa la alegerile pentru Parlamentul Imperial (Reichsrat) de la Viena şi Parlamentul regional (Landtag), la Cernăuţi. În 1861, primele două delegaţii de evrei au intrat în Parlamentul regional şi în 1897 dr. Beno Straucher (1854–1940) a devenit delegat şi primul reprezentant al evreilor din Bucovina a Parlamentului Imperial. Între 1860 şi 1918, evreii au fost aleşi în aproape fiecare consiliu municipal şi în Landtag[3]. De asemenea, după 1867 ei se vor număra în rândul studenţilor sau a profesorilor universitari, a jurnaliştilor, influenţând şi latura culturală a vieţii Bucovinei. Iniţiativa evreiască, precum şi capitalul pe care l-au deţinut, au dezvoltat foarte mult economia Bucovinei.

Pe tot teritoriul Austro-Ungariei, deci şi în Bucovina, evreii s-au remarcat în domeniul economiei. În anul 1871, în Rădăuţi se înregistra deja un număr mare de evrei; Süssi Fischer se ocupa cu comercializarea produselor proaspete, Leah Geib a fost băcan, David Hönig media schimburile comerciale, Noe Jurgrau a deţinut un magazin general, Berl Rath făcea comerţ cu piele, Meschulem Koffler deţinea o fabrică de bere[4]. Devenind proprietari de moşii, ei au fondat în perimetrul lor fabrici. Cea mai veche fabrică de bere a fost fondată de evrei şi cele mai mari fabrici de bere din a doua jumătate a secolului al XIX-lea au fost în mâinile evreilor, trei în Cernăuţi, trei în Rădăuţi, una în Siret şi una în Solca. Fabricile de cărămidă, rafinăriile, gaterele, comerţul cu produse alimentare, materiale de construcţie, industria ceramică erau căzute în mâinile evreilor. Evreii deţineau şi monopolul industriei cu lemn, iar firmele care tranzacţionau comerţul cu cherestea

[3] *History of the Jews in the Bukovina*, vol. I, Editor Dr. Hugo Gold, Tel Aviv, ,,Olamenu", 1958, p. 47.

[4] Franz Wiszniowski, *Radautz. Deutscheste Stadt des Buchenlandes*, By dem Autor Waiblingen, 1966, p. 3.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

erau gestionate de evrei. ,,În mare măsură, industria de cherestea modernă a fost iniţiată de către baronul Popper, care a exploatat pădurile extinse ale bisericii greco-ortodoxe şi a ridicat gatere mari în păduri, pentru a pregăti cherestea pentru export. În plus faţă de Popper, Max Anhauch a construit, de asemenea, gatere pentru mare şi a deschis pieţele de peste mări”[5]. Exportul şi importul de cherestea, cereale, produse agricole, bovine erau preocupări ce intrau în activităţile evreilor. Evreii din Bucovina exportau produse manufacturiere: mobilă, vase de lemn, trăsuri, sănii, mulţi se ocupau cu plugăritul şi cărăuşia, fiind prezenţi în mai toate iarmaroacele şi târgurile din România[6].

Convenţia comercială româno-austro-ungară, încheiată în 1875, a reprezentat pentru populaţia evreiască din Bucovina o mare şansă pentru activităţile lor comerciale, o uşă larg deschisă pentru comerţ, libera circulaţie în interes de afaceri şi negoţ, o piaţă nouă de export. Oportunităţile care puteau fi speculate de evrei prin intermediul Convenţiei comerciale româno-austro-ungare din 1875 au stârnit o serie de aprinse controverse pe teritoriul României, care se afla în plin proces de dezvoltare, dar şi de stopare a influenţelor iudaice în sectoarele vieţii economice. În cadrul Convenţiei, prevederile economice care permiteau evreilor de pe teritoriul României să înăbuşe total iniţiativa autohtonilor, dar şi articolele care făceau referire la o parte de scutiri între supuşii celor două ţări contractante au fost cele mai discutate, făcând obiectul unui număr de şedinţe ale Camerei Deputaţilor sau Senatului.

Secolul al XIX-lea a adus un număr mare de evrei pe teritoriul României, unde au găsit teren favorabil pentru desfăşurarea activităţilor economice. Cauzele prezenţei evreilor în teritoriul României sunt similare până la un punct cu cele de pe teritoriul Bucovinei. Dacă în anul 1867 evreii din Austro-Ungaria primesc cetăţenia, în România această şansă a fost înlăturată prin art. 7 din Constituţia din 1866, care o leagă de apartenenţa la religia creştină. În cadrul discuţiilor cu privire la alcătuirea Constituţiei, deputatul Sc. Voinescu, invocând o statistică a lui D. P. Marţian, semnala că în Moldova mai toate proprietăţile erau ipotecate de evrei, încât peste 1 800 000 de galbeni erau în buzunarele lor. Dacă se acorda acestora dreptul la împământenire, în scurt timp moşiile ipotecate vor deveni apanajele lor. Anul 1867 aduce o serie de circulare ale ministrului de interne I. C. Brătianu, care interzic evreilor posibilitatea de a deveni antreprenori la sate sau de a deţine cârciumi sau proprietăţi în mediul rural. Circularele vizau totodată şi eliminarea vagabondajului şi limitarea numărului străinilor fără ocupaţie. Atât în România, cât şi în Bucovina s-a înregistrat un număr semnificativ de evrei fără ocupaţie, însă într-un teritoriu ei au fost vânaţi şi ameninţaţi cu expulzarea, iar în celălalt teritoriu

[5] *History of the Jews in the Bukovina,* p. 47.
[6] N. Ciachir, *Din istoria Bucovinei*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1993, p. 57.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

li s-a oferit cetăţenia şi posibilitatea de a avea o şansă în societate. În Bucovina de Nord şi în Galiţia numărul evreilor fără ocupaţie, în perioada de dezbatere, a ajuns chiar şi la 45% din populaţia evreiască.

La mijlocul secolului al XIX-lea, mai mult de jumătate din activitatea negustorească şi meşteşugărească din România, în special Moldova, se afla în mâinile străinilor, mai ales evrei. Negustorii şi comercianţii români duceau o concurenţă nefidelă cu cei evrei, datorită faptului că evreii erau mai numeroşi în majoritatea oraşelor Moldovei, aveau capitaluri importante, creditare din străinătate sau relaţii cu pieţele occidentului. Evreii depăşeau numărul meşterilor şi negustorilor creştini în mai multe părţi ale Moldovei: Iaşi – 70%, Botoşani – 60,90%, Roman – 40,97%[7]. Din cele 17 087 familii de evrei existente în Moldova în 1845 (85 435 suflete), 11 202 erau negustori şi meşteri, 1 460 calfe şi 1 437 aveau calitatea de sudiţi[8].

Astfel prezentându-se situaţia, Convenţia comercială din 22 iunie 1875 vine să precizeze că între supuşii Monarhiei Austro-Ungare şi cei ai României, care se vor stabilii pe teritoriul celuilalt stat, vor exista câteva principii de reciprocitate: „I. Va fi plină şi întreagă libertate de comerţ şi de navigaţiune între supuşii monarghiei Austro-Ungare şi aceia ai Principatului României, care vor putea să se stabilească fiecare pe teritoriul celuilalt stat. Supuşii M. S. Împăratul-Rege în România şi supuşii A. S. Principele României în Austro-Ungaria, sau de s-ar stabili în porturile, în oraşele ori verice alte locuri din ambele teritorie, sau de ar resida în mod provisoriu, nu vor fi supuşi în exerciţiul comerţului sau al industriei lor, la nici un drept, imposit, taxă sau patentă, sub orice denumire ar fi, altele sau mai ridicate decât cele ce vor fi percepute de la naţionali; privilegile, scutirile, îmbunătăţirile şi favorile de orice natură de care s-ar bucura, în materie de comerţ şi de industrie, supuşii uneia din Înaltele Părţi contractante, vor fi comune supuşilor celeilalte. Se înţelege prin această dispositiune nu se derogă la legile şi ordonanţele în vigoare în statele celor două Înalte Părţi Contractante şi aplicabile tuturor străinilor în general: În Austro-Ungaria, la legile referitoare la comerţ, colportaj şi la exerciţiul farmaciei. În România, la legile şi prescripţiile referitoare la prohibiţia de a dobândi şi a poseda bunuri imobile rurale. II. Negustorii, fabricanţii şi industriaşii în genere care vor putea proba că au achitat în ţara în care rezidă drepturile şi impositele necesare pentru exerciţiul comerţului şi al industriei lor nu vor fi supuşi pentru

[7] Ecaterina Negruţi, *Negustorii şi meşterii evrei din Moldova în informaţiile statistice din secolul XIX*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A. D. Xenopol»”, tomul XXXIV, Iaşi, Editura Academiei Române, 1997, p. 142.

[8] Gh. Platon, *Populaţia oraşului moldovenesc la mijlocul secolului al XIX-lea*, în „Carpica”. Muzeul de istorie Bacău, anul III, 1970, p. 56.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

aceasta la nici un drept şi imposit interior în cealaltă ţară când vor călători sau vor face să călătorească comişii sau agenţii lor, sau cu sau fără eşantioane, în interesul exclusiv al comerţului sau al industriei ce exersează. [...] Supuşii statelor contractante vor fi reciproc trataţi ca şi naţionalii când vor merge din o ţară în cealaltă pentru a visita bâlciurile şi târgurile în scopul de a exercita acolo comerţul lor [...]. III. Supuşii fiecăreia din cele două Părţi contractante vor fi scutiţi, pe teritoriul celeilalte de orice serviciu militar, pe uscat şi pe mare, atât în trupă regulată cât şi în garda naţională. Ei vor fi asemenea dispensaţi de orice funcţie oficială obligatorie, judiciară, administrativă sau municipală, de locuinţa militară, de orice contribuţie de resbel [...], afară totuşi de serviciile care sunt ataşate posesiunii sau locaţiunii de imobile, precum şi de prestaţiunile sau rechiziţiunile militare la care sunt supuşi toţi naţionalii în calitatea lor de proprietari sau locatari de imobile [...]. IV. Românii în Austro-Ungaria şi Austriecii şi Ungurii în România vor avea reciproc dreptul de a dobândi şi a poseda bunuri de orice fel şi de orice natură, mobiliare şi imobiliare şi vor putea dispune liber de ele prin cumpărare, vânzare, donaţiune, permutaţiune”[9].

Prevederile Convenţiei au ridicat suspiciuni şi discuţii aprinse încă de când proiectul său a fost citit în Camera Deputaţilor şi în Senat, dar şi în cadrul cercurilor politice din Viena. România a fost mereu sensibilă la statutul pe care îl acordă evreilor din ţară, iar prevederile cu privire la supuşii austrieci care erau majoritari evrei au aprins şi mai mult spiritele. Timpul a arătat că prevederile Convenţiei au avut repercursiuni asupra situaţiei evreilor din România, dar şi asupra situaţiei evreilor de pe teritoriul Bucovinei, teritoriu românesc integrat Imperiului Austro-Ungar, care înregistra la acea dată un număr mare de evrei.

În Camera Deputaţilor au apărut o serie de voci care au criticat principiul reciprocităţii stabilit prin Convenţie între cele două state semnatare, posibilitatea unei simple înlocuiri a monopolului otoman cu controlul austro-ungar exercitat în economia românească sau exodul de populaţie evreiască ce s-ar putea abate din zonele apropiate României. Astfel, dacă deputatul Manolache Costache Epureanu susţine că tratatul este făcut în aşa măsură încât să favorizeze supuşii austrieci din România şi încalcă interesele naţionale, el se face şi vocea evreilor cu care a discutat articolele acestui tratat şi care se arată şi ei ameninţaţi de un nou val de imigranţi. Dacă „evreii vor vedea că în ţara aceasta se bucură de atâtea imunităţi şi scutiri, au să năvălească foarte mulţi şi atunci acei care astăzi sunt supuşi legilor acestei ţări au să se facă sudiţi”[10], ceea ce ar fi un mare dezavantaj pentru ţară şi pentru economia acesteia.

[9] „Monitorul Oficial”, nr. 164, 1875, p. 3720–3721.
[10] Idem, nr. 151, 1875, p. 3417.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

Prevederile tratatului scot în evidenţă diferenţa de statut existentă între evreii din cele două teritorii comparate. Dacă în Bucovina evreii aveau dreptul de a deţine proprietăţi şi moşii, lucru care a dus la o dezvoltare a economiei, în România dreptul de a deţine proprietăţi rurale era văzut ca un mare pericol, deoarece situaţia ţăranilor români era una precară, fiind accentuată prin prezenţa evreilor în sate, mari comercianţi de băuturi alcoolice şi deţinători de cârciume, de aceea negociatorii români au ţinut ca legile restrictive existente în ţară să se păstreze în ciuda dispoziţiilor convenţiei. Boerescu este cel care face lumină şi precizează această idee, că prin art. 1 se întăreşte statutul existent al evreilor, stabilit prin legile existente deja în ţară. Se face referire aici la Legea din 9 august 1864, care impunea ca străinii să nu poată cumpăra proprietăţi rurale decât dacă erau creştini, locuiau în ţară, declarau că se supun legilor sale şi dovedeau existenţa dreptului de reciprocitate în ţara lor de origine. Boerescu declară: „Noi am obţinut recunoaşterea de către Înalta Parte Contractantă a statutului legal al evreilor din ţară, cum s-ar spune, recunoaşterea corectitudinii restricţiilor impuse de legile existente împotriva evreilor în general, fără a face distincţie între evreii străini sau indigeni”[11].

Restricţiile impuse evreilor au stârnit nemulţumire la Viena, care era interesată de protejarea supuşilor săi. Gh. Costaforu informa că în Camera Deputaţilor din Viena se ridicau, de asemenea, mari obiecţii: „tot comerciul vienez este contrariu convenţiunii, mai ales din cauza israeliţilor”[12]. Citeşte din tratat articolul 1, protocolul său final, care se referă la aceste restricţii: „Se înţelege în acelaşi timp, între cele două părţi contractante, că, prin dispoziţiunile acestui articol nu s-a voit a se deroga la dreptul fiecărui guvern de a lua prin legi şi reglemente toate măsurile necesare de poliţie şi de siguranţă, şi mai cu seamă acelea relative la stabilirea oricărui individ în o comună rurală cu autorizaţiunea numai a consiliului municipal”[13] . Prin aceste reglementări, Boerescu precizează că i se lasă toată libertatea de decizie guvernului, fără a se încălca tratatul comercial. Guvernul are libertatea de a lua măsurile administrative şi de poliţie ce s-ar impune daca ar fi încălcate legile interne în vigoare. Prin Convenţie rămâneau în vigoare şi circularele contra vagabondajului, instituite în 1867 şi care apar şi în 1868, 1869. Pe baza acestor circulare evreii puteau fi găsiţi vinovaţi de vagabondaj şi expulzaţi din ţară.

---

[11] Loeb Isidore, *La situation des israelites en Serbie et en Roumanie*, Paris, Imprimerie Centrale des Chemins de Fer, 1876, p. 86–87.

[12] Anastasie Iordache, *Sub zodia Strousberg. Viaţa politică din România între 1871–1878*, Bucureşti, Editura Globus, 1991, p. 160.

[13] „Monitorul Oficial”, nr. 151, 1875, p. 3420.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

M. Kogălniceanu s-a dovedit a fi un adversar al prevederilor Convenţiei. Discursurile sale din zilele de 27 şi 28 iunie 1875 dovedesc acest lucru. M. Kogălniceanu atacă, la fel ca şi Epureanu, principiile de bază ale tratatului. În 27 iunie abordează principiul reciprocităţii care stă la baza raporturilor economice a celor două părţi contractante: „Ce reciprocitate ar putea să fie între o oală de lut şi una de fier? Ce reciprocitate ar putea să fie între un stat puternic ca Austro-Ungaria, care are în România peste 100 000 supuşi, formând majoritatea în oraşe, şi România, care abia are 2–3 supuşi în Braşov şi în Cernăuţi?”[14]. De asemenea Kogălniceanu spune că scutirea de serviciul militar atrage un număr de evrei din ţările în care acest lucru este obligatoriu, posibilitatea de a călători pe teritoriul României, sub pretext că desfăşoară acte de comerţ, determină încurajarea fenomenului de vagabondaj, iar scutirea cărăuşilor supuşi străini de o serie de taxe va determina monopolizarea acestei ocupaţii în detrimentul autohtonilor.

Făcând comparaţie între gradul de dezvoltare al Austriei cu cel al României, Brătianu vorbeşte de principiul reciprocităţii: deşi sunt stipulate drepturi reciproce pentru supuşii ambelor state, Convenţia este făcută de aşa natură ca să avantajeze Austria şi supuşii acesteia pe teritoriul românesc. Astfel, principiul reciprocităţii care stătea la baza Convenţiei şi care punea România pe poziţii egale cu Austro-Ungaria nu se susţine. Cele două restricţii impuse de Austro-Ungaria pentru străinii de pe teritoriul său (în art. I din lege) ar fi trebuit să fie valabile şi pentru teritoriul românesc, deoarece cei mai mulţi farmacişti din România sunt supuşi austrieci. De asemenea, prevederile tratatului lasă posibilitatea oricui să colinde ţara sub protecţia colportagiului, astfel că nici o lege să nu-i poată împiedica. Principiul reciprocităţii nu se susţine nici când este vorba de raportul numeric; dacă în industria austriacă întâlnim doi industriaşi, pe teritoriul românesc ei predomină. Comerţul şi industria, mai ales în Moldova, sunt căzute în mâinile străinilor, oraşele sunt inundate de străini, iar Convenţia nu vine decât să agraveze această situaţie, prevederile ei împiedicând orice iniţiativă autohtonă. „[...] Austria, având în mâna sa oraşele, adică comerţul şi industria, ne lasă nouă ţarinele ca să le arăm şi să producem spre a alimenta comerţul şi industria străină”[15]. Prin Convenţie s-au dobândit privilegii, scutiri, imunităţi, dreptul de a circula liber prin ţară şi de a face comerţ, scutirea de cuartirul militar şi de orice contribuţie de război. Aceste avantaje revenite străinilor nu mai sunt întâlnite în nici o altă ţară din lume.

Cu acelaşi prilej al dezbaterii prevederilor Convenţiei, reprezentant al românilor din Moldova, Vasile Alecsandri trage un semnal de alarmă asupra pericolului ce l-ar reprezenta un nou val de evrei ademeniţi de noile favoruri

[14] Constantin I. Băicoianu, *Istoria politicii noastre vamale şi comerciale de la Regulamentul Organic şi până în present. Relaţiunile noastre comerciale cu Germania, Austro-Ungaria, Anglia, Franţa, Italia şi Rusia de la 1871 la 1902*, vol. I, partea I, Bucureşti, 1904, p. 145–146.

[15] „Monitorul Oficial”, nr. 155, 1875, p. 3507.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

înscrise în acest tratat internaţional. V. Alecsandri preciza: ,,În 30 de ani România ar deveni o nouă Galiţie, una din ţările cele mai nenorocite în lume şi românii în ţara lor ar fi fost ameninţaţi de a deveni iloţii evreilor. Priviţi Galiţia şi pe galiţieni, priviţi Bucovina şi pe bucovineni şi vă oteriţi de fatala înrâurire a celor ce se-nchină viţelului de aur şi numai viţelului de aur"[16].

Şi în Parlamentul austriac Convenţia a avut parte de dezbateri. Unele articole ale Convenţiei sunt catalogate de către parlamentarii austrieci drept concesii aduse unei ţări care făcea progrese în emanciparea sa politică şi economică. O astfel de concesie este şi problema supuşilor austo-ungari aflaţi pe teritoriul României.

În cadrul şedinţei din 26 februarie 1876, deputatul de Plener declară că încă din 1872 Austria s-a înscris în rândul puterilor angajate pe drumul progresului şi al umanităţii şi a calificat tratamentul aplicat evreilor din România drept barbar, opresiv şi condamnabil. El a realizat, de asemenea, că este greu ca printr-un act internaţional o putere să exercite un drept coercitiv în interiorul unui stat. „Dar ce este însă nedemn pentru Austria, ca mare putere internaţională, este aceea că în cadrul aceluiaşi tratat acceptă să fie inserat atât principiul egalităţii tuturor supuşilor ţărilor contractante şi, în acelaşi timp, să admită şi o serie de restricţii, ca cele impuse de România, referitoare la proprietăţile imobiliare în mediul rural". Tot în aceeaşi şedinţă, ministrul Comerţului, cavalerul de Chlumecki, declară: ,,Domnilor, credeţi-mă că nimeni nu regretă mai mult decât guvernul neputinţa de a-şi realiza sarcina, care de altfel i-a fost imposibilă, iar cel care cunoaşte situaţia politică şi socială din România nu poate decât să-mi dea dreptate"[17].

Dincolo de toate împotrivirile şi criticile aduse la adresa Convenţiei, atât pe tărâm economic cât şi social sau chiar politic, tratatul a fost adoptat atât de către Camera Deputaţilor, cât şi de Senat, fără a se face vreo modificare. Cu toată opoziţia ridicată, guvernul şi mulţi oameni politici au văzut în Convenţia semnată cu Austro-Ungaria un nou început în sfera relaţiilor internaţionale ale ţării, un pas important câştigat prin diplomaţie spre independenţă.

De frica posibilităţii interpretării greşite a prevederilor Convenţiei referitoare la evrei, în interiorul României s-au înregistrat din nou circulare adresate prefecţilor şi primarilor, prin care se întăreşte dispoziţia conform căreia nicio lege referitoare la străinii care există în ţară nu este anulată de tratatul internaţional semnat cu Austro-Ungaria. Ca urmare a acestor indicaţii, la Focşani,

[16] *Discursuri parlamentare junimiste*, Iaşi, Editura Timpul, 2000, p. 61.
[17] Loeb Isidore, *op. cit.*, p. 259.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)

şeful poliţiei, M. I. Dimiu, a expulzat opt evrei, nici unul dintre ei nefiind vagabond.

În plan economic, pentru România Convenţia a avut urmări dezastruoase, lucru care nu a mai determinat în 1886 prelungirea perioadei de aplicabilitate. Exportând la preţuri scăzute, industria din România nu a putut rezista concurenţei austro-ungare şi, ca urmare, un număr însemnat de întreprinderi şi-au încetat activitatea. Printre ramurile industriale care au putut rezista concurenţei produselor din Austro-Ungaria au fost industria morăritului şi industria alcoolului, care beneficiau de materii prime autohtone ieftine. Sinteza efectelor economice a fost afirmată de M. Kogălniceanu în anul 1886, când a fost adusă în discuţie înnoirea tratatului internaţional: „De la 1876 mai toată industria noastră născândă, chiar şi cea casnică, a fost ucisă prin efectele dezastruoase ale acestei convenţiuni şi tot acesteia datorăm ruina porturilor noastre”[18]. Concurenţa de pe piaţa economică dintre produsele austriece şi cele autohtone a dus la frânarea evoluţiei industriei şi la o luptă ce viza introducerea unor legi cu caracter protecţionist.

Războiul vamal care a început în 1886 între România şi Austro-Ungaria a continuat până în 1891 şi a reprezentat o perioadă de regres pentru economia Bucovinei, care s-a găsit în situaţia de a nu a avea o piaţa de desfacere a produselor, deja cucerită şi proximă. Evreii vor cunoaşte şi ei traumele războiului vamal, lucru care va însemna o nouă etapă în evoluţia lor ca şi popor, aceea a emigraţiei către Statele Unite ale Americii.

[18] Victor Jinga, *Principii şi orientări ale comerţului exterior al României, 1859–1916*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975, p. 214.

BDD-A32573 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:48 UTC)